

Uğur Gürsu, *Abdülvehhâb Jebçevî Tuhfetü'l-Musallîn ve Zübdetü'l-Hâşi'in (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım, Sözlük-Dizin)*, Akademi Titiz Yayınları, İstanbul, 2018, 410 s. ISBN: 978-605-4673-99-5

Serap Gacsi İlhan¹

¹Ars. Gör., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul, Türkiye

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Serap Gacsi İlhan, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-mail: gacziserap@hotmail.com

Başvuru/Submitted: 09.05.2019

Revizyon Talebi/Revision Requested: 10.06.2019

Son Revizyon/Last Revision Received: 15.06.2019

Kabul/Accepted: 22.06.2019

Online Yayın/Published Online: 28.06.2019

Atıf/Citation:

Gacsi-İlhan, S. (2019). Abdülvehhâb Jebçevî Tuhfetü'l-Musallîn ve Zübdetü'l-Hâşi'in (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım, Sözlük-Dizin) [U. Gürsu tarafından yayına hazırlanan *Abdülvehhâb Jebçevî Tuhfetü'l-Musallîn ve Zübdetü'l-Hâşi'in (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım, Sözlük-Dizin)* başlıklı kitabın değerlendirmesi]. *TUDED* 59(1), 255-259. <https://doi.org/10.26650/TUDED2019-0013>

Dinî-tasavvufî Türk Halk Edebiyatı'nın ideolojik ve estetik bağlamda Bosna Hersek'teki bir çeşit yansıması olarak kabul edebileceğimiz Boşnak Alhamiyado Edebiyatı, 300 yıllık oluşum ve gelişim sürecinde önemli temsilciler yetiştirmiştir. Gelenek içerisinde tekke mensubu olarak insanlara İslam'ı ve tasavvuf yolunun prensiplerini anlatmak gayesi ile didaktik karakterde eserler veren çok sayıda isim yetişmiş ve çok sayıda manzum-mensur eser kaleme alınmıştır.¹

Boşnak Alhamiyado Edebiyatı'nın Bosna Hersek'teki en büyük temsilcisi olarak kabul edilen Abdülvehhâb Jebçevî'nin tek Türkçe mensur eseri olan ve tanıtım yazımızın konusunu oluşturan “Tuhfetü'l- Musallîn ve Zübdetü'l-Hâşî'in” Doç. Dr. Uğur Gürsu tarafından hazırlanmış ve Akademi Titiz Yayınları tarafından 2018 yılının Aralık ayında yayınlanmıştır.

İçindekiler, önsöz ve sekiz bölümden oluşan kitap 410 sayfadır. Önsöz'de Uğur Gürsu, eser ve eserin müellifi ile ilgili şu bilgileri vermektedir: “Abdülvehhâb Jebçevî, 19. yüzyılda Bosna'da yaşamış önemli bir şair, yazar ve mutasavvıftır. Türkçe, Boşnakça ve Arapça şiirlerden oluşan divanının yanı sıra, Boşnakça olarak kaleme aldığı bir ilmihâlî de bulunmaktadır. Çalışmamıza konu olan Tuhfetü'l- Musallîn ve Zübdetü'l-Hâşî'in onun tek Türkçe mensur eseridir. Metnin bilinen tek nüshası aynı zamanda müellif hattı olup Bosna Hersek'teki Gazi Hüsrev Beg Kütüphanesi'nde 4509 numara ile kayıtlıdır.

Eser, temel olarak bir namaz risalesi olmakla birlikte İslam dininin esaslarına ve diğer ibadetlerine dair bilgiler de içermektedir. Tuhfetü'l- Musallîn ve Zübdetü'l-Hâşî'in'de ayrıca, yazarın kendi dünyasına yönelik eleştirilerini görmek mümkündür. Boşnak kültürüne mahsus yiyecek, içecek isimleri gibi unsurlar da metinde yer almaktadır.²

Birinci Bölüm olan “Abdülvehhâb Jebçevî'nin Hayatı ve Eserleri” 1-10 numaralar arasında yer almaktadır. Bu bölüm, şiirlerinde “İlhâmi” mahlasını kullanan ve halk tarafından veli olarak kabul edilen Abdülvehhâb Jebçevî'nin yaşamı ve eserleri hakkında bilgileri içerir.

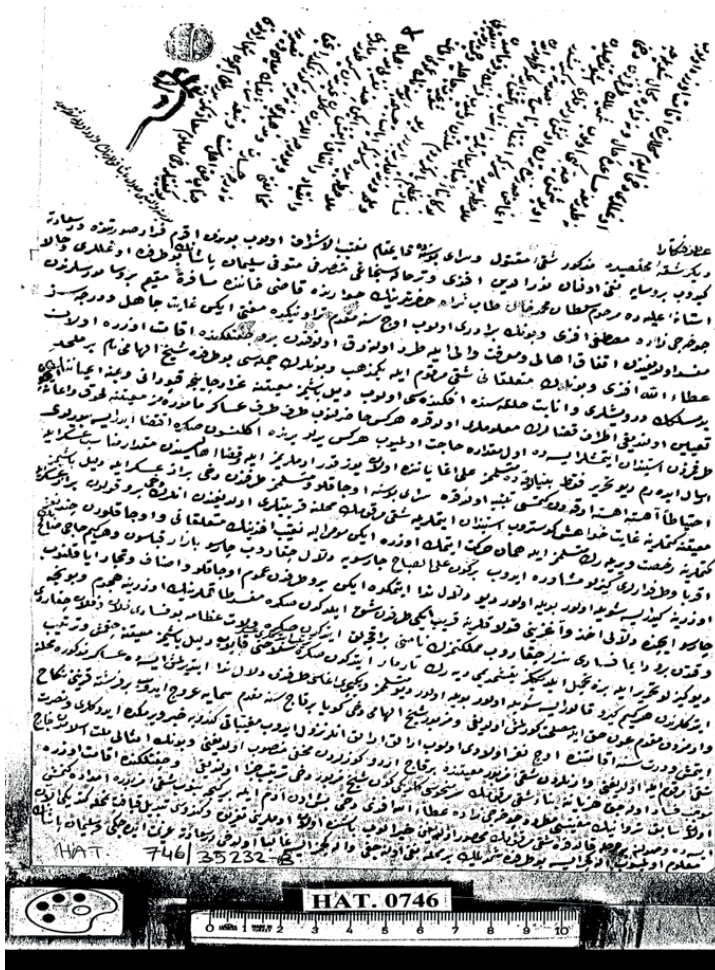
İslam Ansiklopedisi'nde Amir Ljuboviç ve Muhammed Aruçi tarafından yazılmış olan “İlhâmi, Abdülvehhâb” maddesinde sanatçının öldürülme sebebi olarak onun şiirlerinde Celaleddin Paşa'yı baskıcı yönetimi nedeniyle eleştirmesi gösterilmiştir.³ Yine bu bölümde sanatçının öldürülmesi ile ilgili Başbakanlık Arşivi'nde bulunan iki belge sunulmuştur. Bu belgelerde Jebçevî'ye isyancıların ruhanî lideri olmanın yanı sıra, dine aykırı fikirleri ileri sürerek fesat çıkarma suçu isnat edildiği bilgisi yer alır.⁴

1 Ömer Aksoy, “İlhâmi Baba Jebçevî'nin Türkçe Namaz Risalesi: Tuhfetü'l-Musallîn ve Zübdetü'l-Hâşî'in” *ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ETÜSBED)*, C. III S. 6, Erzurum 2018, s. 169.

2 Uğur Gürsu, *Abdülvehhâb Jebçevî-Tuhfetü'l-Musallîn ve Zübdetü'l-Hâşî'in (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım, Sözlük-Dizin)*, Akademi Titiz Yayınları, İstanbul 2018, s. 11.

3 Uğur Gürsu, *a.g.e.*, s. 4.

4 Uğur Gürsu, *a.g.e.*, s. 9.

Başbakanlık Arşivi'nde bulunan belge

İkinci Bölüm olan “Tuhfetü’l- Musallîn ve Zübdetü’l-Hâşî’î’n Biçim ve İçerik Özellikleri” 11-15 numaralar arasında yer alır. Bu bölüm, bilinen tek nüshası ve aynı zamanda müellif hattı olan Bosna’da Gazi Hüsrev Beg Kütüphanesi’nde 4509 numara ile kayıtlı olan eserin biçim ve içerik olarak şu özelliklerini içerir: “54 yapraktan oluşan eserin sayfaları, genellikle 23 satırdan oluşmaktadır. Sayfa boyutları 215x130 mm.dir. Metin harekesiz nesih yazı ile kaleme alınmıştır.

Tuhfetü’l- Musallîn ve Zübdetü’l-Hâşî’î’n temel olarak bir namaz risalesidir. Namaz ibadetinin esasları, önemi, farzları, sünnetleri, bölümleri ve namazı terk edenlerin durumu eserde ayrıntılı biçimde anlatılmaktadır. Bununla birlikte, yazar eserde namazın dışında da

pek çok dinî konudan bahsetmektedir. Kelime-i Şehâdet ve Kelime-i Tevhîd'in şartları ve önemi, salih amellerin hangileri olduğu, farzların ve vaciplerin niteliği, tabiattaki varlıkların özellikleri, Kur'ân-ı Kerîm'i tefsir eden alimlerin kimler olduğu, birden fazla kadında evlenme durumu, reyanın itaatten çıkmalarının sebepleri, nefsin çeşitleri ve tecvidin esasları vb. konulara eserde yer verilmiştir.

Abdülvehhâb Jebçevî, dinî meselelerdeki görüşlerini sık sık ayetleri delil göstererek açıklamıştır. Metinde ayet ve hadisler dışında, Arapça dualar ve Arapça şiir bölümü de bulunmaktadır.

Eserin dikkat çekici yönlerinden birini yerel ahalinin, gayri müslimlere nasıl davranması gerektiği konusundaki uyarıları oluşturmaktadır. Gayri Müslimlerin inançlarına ve dinlerine göre, kutsal olan kimselere sövülmemesi gerektiği vurgulanmıştır.

Metnin son sayfasında eserin yazılış tarihi Hicrî Muharrem 1216 (Miladî Mayıs/Haziran 1801) olarak kaydedilmektedir. Tuhfetü'l-Musallîn ve Zübdetü'l-Hâşî'în nerede ne kadar zamanda yazıldığı konusunda bilgi yer almamaktadır. Eser kimseye ithaf edilmemiştir. Devrin padişahına veya devlet adamlarına yönelik bir övgü de bulunmamaktadır.”⁵

Üçüncü Bölüm'de “Eserin İmla Özellikleri” 17-29 numaralar arasında yer alır. Bu bölüm “Türkçe Kelimelerin İmlası”, “Arapça ve Farsça Kelimelerin İmlası” ve “Boşnakça Kelimelerin İmlası” olmak üzere üç kısımda ele alınmıştır.

Türkçe Kelimelerin İmlası; “Ünlülerin Yazılışı”, “Ünsüzlerin Yazılışı” ve “Türkçe Kelime ve Eklerin İmlasındaki Hatalar” olmak üzere alt başlıklarda ele alınıp incelenmiştir.

Düzgün ve okunaklı bir nesih yazısıyla kaleme alınmış olan metinde harekenin nadir olarak kelimelerin yanlış okunması durumunu ortadan kaldırmak için kullanıldığı belirtilmiştir. Abdülvehhâb Jebçevî'nin iyi eğitim almış ve üç dilde (Türkçe, Arapça, Boşnakça) eser vermiş olmasına rağmen pek çok imla hatasına düştüğü saptanmış ve bu imla hataları maddeler halinde sıralanmıştır.

Dördüncü Bölüm, “Eserin Dil Özellikleri” 29-70 numaralı sayfalar arasında yer almaktadır. Eser, Klasik Osmanlı Türkçesi dil özelliklerine göre hazırlanmış bir eserdir. Metnin dil özellikleri “Ses Bilgisi”, “Şekil Bilgisi” ve “Eserde Görülen Dil Yanlışları” olmak üzere üç başlık altında ele alınıp incelenmiştir. Metinde yer alan kelimelerin dil özellikleri varak ve satır numaraları belirtilerek gösterilmiştir.

Beşinci Bölüm'de “Transkripsiyon Alfabeti” yer almaktadır. Altıncı Bölüm'de “Transkripsiyonlu Metin” 75-172 numaralar arasında yer almaktadır. Yedinci Bölüm'ü “Tıpkıbasım” oluşturur. 173-232 numaralı sayfalar arasında yer alır. Sekizinci Bölüm'de de “Sözlük-Dizin” 233-408 sayfalar arasında yer almaktadır.

5 Uğur Gürsu, *a.g.e.*, s. 13-15.

Din ve tasavvuf konusunda öğüt vermek amacıyla kaleme alınmış mensur bir risale olan eser, Doç. Dr. Uğur Gürsu tarafından kapsamlı ve sistemli bir çalışma olarak bizlere sunulmuştur. Türkoloji öğrencileri ve araştırmacılarının başvuracağı önemli bir kaynaktır. Eser, Alhamijado Edebiyatı ve Boşnak dilinin tarihi gelişimi açısından da önem taşımaktadır.

